

**Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Средняя общеобразовательная школа № 2
с. Октябрьское» МО-Пригородный район**

Согласовано:

Заместителя директора по УВР

 Есиева Э.С.

«01» 09 2017 г.

Министерство образования и науки Российской Федерации

Министерство образования и науки Российской Федерации

Директор МБОУ СОШ № 2 с. Октябрьское

Датиева И.М.

«01» 09 2017 г.

**Рабочая программа по родной литературе
во 2 классе
2017-2018 учебный год**

Учитель начальных классов: Газданова Людмила Михайловна

Ахуырадон программә ирон литературон кәсүнадәй

2 кълас

Амбарынгәнән фыстәг

Кусән программә араэзт әрцыд ног стандарты домәнтәм гәсгә әмәе ЮНЕСКО-йы кафедраеы араэзт ахуырадон комплекты бындурыл. Ирон литературон кәсүнадән ләвәрд цәуы къуыри 2 сахаты (әдәппәт 34 ахуырадон къуырийы-68 сахаты)

Райдайән скъолайы бынтур әввәрд әрцәуы сывәлләтты алышарсыг рәзтән.

Уымә гәсгә ирон әвзаг ахуыр кәныны хъуыддаг араэзт у ахәм нысан әмәе хәстә сәххәст кәнынмә:

- хъумә сывәлләттә сә кәрәдзимә ирону дзурын сахуыр уой. Уый тыххәй та хъәуы фидар фәлтәрддзинад кәсын, фыссын әмәе хъуыды кәнынәй;

- иумәйаг ахуырадон зонындзинәдтә бәрzonдdәр кәнын; ныхасы рәзтыл кусын; фылдәр базонынмә әмәе интеллект уәрәхдәр кәнынмә тырнын;

- мадәлон әвзаджы фәрцы сывәллоны алышарсыгәй хъомыл кәнын;
- хъазты хузызы сывәлләтты эмоционалон уавәр рәзын кәнын;
- зонындзинәдтә фылдәр кәнынмә тырнындзинад рәзын кәнын.

Куыд зонәм, афтәмәй әппәтәй хуыздәр фадат уыцы нысантә сәххәст кәнынән ис кәсыны урокты.

Ног (дыккаг фәлтәры) стандартты домәнтәе сты, цәмәй Уәрәсейы цәрәг алы адәмән дәр йе 'взаджы кад се 'хәен бәрzonдdәр ист әрцәуа, цәхгәр фәхуыздәр уа йә ахуыр кәныны хъуыддаг. Уыцы хәстә та аххәст кәны райдайән скъола.

Кәсыны программәйи сәйраг идея у скъоладзауы ахуыры процессы сәйраг архайәг уәвынмә сразәнгард кәнын.

Кәсыны программәйи сәйраг хицәндзинад – скъоладзаутән комплексон әгъдауәй литературон кәсүнады әгъдәуттә бацамонын.

Кәсыны программәйи спецификон хицәндзинәдтә:

- текстыл бакусын куыд ныхасы иуягыл;

- литературуон уацмысы дзырдты аивдзинад әмә сә хицәндзинәйтә жанртәм гәсгә әвзарын;
  - уацмысы әвзаг әмә сывәлләтты ныхасыл уыцы иумә күист;
  - уацмысыл әмә сывәлләттән фыст чингуытыл иумәйагәй кусын;
  - сывәлләттән тексты тыххәй зонындзинәйтә дәттын, әмә аивадон
- литературуон уацмысы мидис әмбарын кәнгәйә сабиты миддуне хъәздыгдәр кәныныл күист.

Программә домы, цәмәй скъоладзаутә базоной тексты сәйрагдәр хъуыды рахицән кәнын, уацмысы мидис хи ныхәстәй радзурын, дзырдты нысаниуәг зонын, текстән йә аивадон әүүәлтә рахатын; сахуыр уой хъуыды кәнын, рәза сә аивадон әңкъарынад, цымыдис әмә разәнгард кәнной чиныг кәсынмә.

Кәсыны программәйы сәйраг нысан: сабиты чиныг кәсынмә разәнгард кәнын ; ирон, уырыссаг ама әппәтдунеон литератураыйы хуыздәр уацмысты фәрцы сывәлләтты миддуне хъәздыгдәр кәнын.

Кәсыны программәйы сәйраг хәстә:

1. скъоладзауты дзырдгай хъәрәй кәсын ахуыр кәнын;
2. чиныг кәнә хицән уацмысы мидис әмбарын;
3. литературуон уацмыстә жанртәм гәсгә әвзарын зонын;
4. сывәлләттән фыст литератураыйы зындгондәр авторты зонын; цы уацымстә ахуыр кәнынц, уыдоны авторты зәрдым дарын.
5. уацмысы архайджыты мидуавәр әңкъарын;
6. цардмә эстетикон әңкъарәнтә гуырын кәнын;
7. сывәлләтты дунеәмбарынад уәрәх кәнын;
8. сывәлләтты ныхас хәздыг кәнын;

9. скъоладзауты чиныг кәсүнмә разәнгард кәнын.

2. Текстыл кусгәйә сывәлләтты ныхасы арахстдинад разынгәнән мадзәлттә:

1. Кәсүны навыктә рәзын кәнын:

- раст аәмәә әмбаргә каст;
- дзырдгай каст;
- хуыздәр кәсәджы конкурстә аәмә ерыстә аразын;
- тагъ кәсүныл фәлтәрын.

2. Аиә кәсүн аәмә дзурын:

- хъәрәй аәмә хинимәры каст;
- раст дикции аразын, хъәләсонтә аәмә әмхъәләсонты раст артикуляцийл куист;
- тагъддзуринаәтә кәсүн;
- орфоэпийы нормәтә ахуыр кәнын;
- рольтәм гәсгә кәсүн.

3. 2-әм къласы «Литературон кәсүнады» сәйраг ахуыргәнинаң әрмәг (68 сах.)

Сәрдү мысинаәтә (5сах.). Тагъддәр уайут уе скъоламә!(3сах.). Уарзын дә, сыйгъәрин фәzzәг!(7сах.). Хорзәй хорз зәгъын хъәуы, әвзәрәй та- әвзәр(9сах.). Скодта Митын Ләг йә урс кәрц(8сах.). Інәзивәг куы уай – хуыздәр бынат дә бар!(9сах.). Мәргътә аәмә цәрәгойты дунейы(10сах.). Ёгас цәуай, уалдзәг!(7сах.). Кәм райгуыртән, мәхи

кәм базыдтон(10сах.). Фольклоры чысыл хуызтә: уыци-уыцитә, әмбисәндтә, нымайәнтә, ирхәфсәнтә. Адәмон сәфәлдистад: адәм әмә цәрәгойты тыххәй аргъауттә. Палиндромтә. Аив литература жанртә(басня, радзырд, аргъау, әмдзәвгә). Зымәг, фәzzәг, уалдзәг әмә сәрды тыххәй уацмыстә.

Ирон сывәлләттән чи фыста, уыци классикты сәфәлдистад(Хетәгкаты Къоста, Коцойты Арсен, Дзесты Күйдзәг әмә иннәтә). Нырыккон фысджыты сәфәлдистад. Уацмысты мидис. Аргъаутты геройты фәлгонцтә; сәфәлдистадон хәсләвәрдтә(радзырд кәрөнмә ахәццә кәнын, сәргонд әрхъуыды кәнын әмә а.д.); уацмыс аивгәнән мадзәлттә.

Сабидуджы тыххәй уацмыстә әмә сә автортә. Уырыссаг литературәйә әрбайсгә уацмыстә. Сә авторты сын зонын(Е. Пермяк, К. Ушинский, М. Зощенко әмә әнд.). Зәрдывәрдәй ахуыргәниаг әрмәг әмә кәсыны әрмәг.

№	Сахәтты нымәц	Урочы темә	Универсалон ахуырадон архәйдтыгә	Урочы тип	Равзаринағ фарстатә	Скъоладзауты зонындзинәйтәм домәнтә
1 1	Фыццаг урок. Хонәм уә литературәйы цымыдисаг дунемә	Зонындзинадтә райсыныл архайд (познавательные): информаци агурын тексты, таблицәты, иллюстрации, схемәты, компьютеры. Кәсүны алыхуыздай пайда кәнын: фактуалон, әмбәхст хъуыдтыгә. Анализ кәнын (сәйраг хъуыды хицән кәнын, цәмәй араэзт у), хатдзәгтә кәнын фактты бындурыл. Фәзындтә әмә факттә къордтыл дих кәнын. информаци аразын (пъланы, тексты, таблицәйы, схемәйы хуызы).	Ног темә ахуыр кәныны урок	Ног чиныгимә зонгә кәнын. Чиныгимә кусын зонын: чингуыты хуыздә кәрәдзийә иртасын(ахуыргәнән, наукон,аивадон);чиныджы автор чи у,уый зонын; йә араэзт ын зонын. Хъәугә уацмыс куыд ссарән ис. Куыд зилын хъәуы чиныгмә.	Зоны: чиныджы араэзт(цъар, сәргонд, титулон сыф,иллюстраци) Араэхсын: чиныгимә архайын, зилын әм, хъәугә уацмыс дзы ссарын	

Сәрды мысинаңтәе (5сах)

1	1	Чеджемты Г. «Әрдзы диссәгтә». Тагъдзуринаг	. Факттә, фәзындтә, абстрактон әмбарынәдтә кәрәдзииимә барын. Аххосәгтә агурын әмәе сын хатдзәгтә кәнын. Ахуыргәнәджы әххүсәй, кәнә хибарај ассоциацитә агурын, модельтә аразын.	Ног темә ахуыр кәныны урок	Уацмысы жанр зонын. Әрдзы рәсугъддзинад әмәе хъәздыгдзинад әмбарын әмәе йын аргъ кәнын. Чиныджы нывмә гәсгә халсарты нәмттә зонын. Тагъдзуринаг бахъуыды кәнын. Әмдзәвгә зәрдывәрдәй сахуыр кәнын.	Зонын: уасмысты сәргәндтә, жанртә, сә авторты нәмттә, сә сәйраг мидис, нывмә гәсгә халсарты нәмттә. Араөхсын – уацмыс аив, раст, әмәе әмбаргә кәсынмә – уацмысы темә әмәе сәйраг хъуыды рахицән кәнынмә;
2	1	Астемыраты И. «Базары». Гаглойты В. «Бәласы бындзәфхад»	Регулятивон универсалон архайд: Нысан әвәрын, проблемә агурын әмәе әвәрын (урокән, проектән) ахуыргәнәгимә әмәе хибарај. Нысан сәеххәст кәныны фәрәзтә агурын къордты кусгәйә, кәнә	Ног әрмәг	Уацмысты жанртә зонын. Әрдзы рәсугъддзинад әмәе хъәздыгдзинад әмбарын әмәе йын аргъ кәнын. Чиныджы нывмә гәсгә дыргътә әмәе халсарты нәмттә зонын. Радзырдән сәргонд әвзарын. Әрдзон зонинаеттә бахъуыды кәнын. Текст әмбаргә каст кәнын. Йә сәйраг хъуыды йын әмбарын.	 – әмдзәвгә зәрдывәрдәй ахуыр кәнынмә; – текст хи ныхәстәй дзурынмә, хәйттыл ай ди кәнынмә, пъланын аразынмә
3	1	Б.Сергунков. «Кәм бамбәхсы сәрд».		Ног әрмәг	Жанр: литературон аргъау. Цәмән у аргъау? Афәдзы	- тексты сәйраг

		<p>Баситы М. «Розәдидинәг». Уыци-уыци.</p> <p>ахуыргәнәджы әххүсәй.</p> <p>Ахуыргәнәджы әххүсәй кәнә хибарәй архайдән пълан аразын.</p> <p>Пъланмә гәсгә кусын, нысанимә йә барын, рәдыйдә агурын әмә сә раст кәнын.</p> <p>Критеритәм гәсгә нысан сәххәст кәныны къәпхән сбәрәг кәнын.</p>		<p>афонты әрдзы ивддинәдтә иртасын. Текст хи ныхәстәй дзурын, хәйттыл ай дих кәнын зонын. Прозә әмә поэзийы хицәндзинад әмбарын. Рифмә.</p> <p>Нывты диссагәй цы ис?</p>	<p>хъуыды хицән кәнынмә.</p>	
4	1	<p>Коцойты А. «Хъәбатыр Габо»</p> <p>Уырымты П. «Кәсагахсәг».</p> <p>Къадзаты С. «Цы уары къәвда?»</p>	<p>Коммуникативон универсалон архайд:</p> <p>Хи хъуыдитә искәмәен дзурын, аргументтә әмә сә факттәй әххәст кәнын.</p> <p>Хи хъуыдитә аивынмә цәттә уәвын, контр аргумент тыхджындәр күү</p>	<p>Ног әрмәг</p>	<p>Жанр: радзырд. Ныфсхаст әмә хъәбатырдзинады тыххәй. Радзырды мидис әмбарын. Иннае сывәлләттү миниуджытән аргъ скәнын. Æмбисәндтыл күист. Ирхәфсән. Уыци-уыци.</p>	<p>Зонын</p> <ul style="list-style-type: none"> - уасмысты сәргәндә; - жанртә, авторты нәмттә; - сәйраг мидис; - сәрды мәйты нәмттә <p>Арәхсын</p>

		<p>рауайа, уәд. Критикон цәстәнгас химә. Диалогы архайын: Искәмә хъусын аәмә йә фехъусын. Әндәр искаёлы позици әмбарын(тексты авторимә диалогы цәуын). Алыхуыз он хәстә сәххәст кәнины тыххәй фысгә аәмә дзургә тексттә аразын (хибарај аәмә ахуыргәнәгимә). Коммуникативон хәстә сәххәст кәнинаен алыхуызы ныхасы ситуацитә аразын. Къәйтты, къордты кусын(лидеры, критики, әххәстгәнәджы ролы). Конфликттә мынәг</p>		<p>– уацмыстә аив, раст, аәмә әмбаргә кәсынмә; -уыци-уыцитә аәмә ирхәфсәнтә зәрдывәрдәй дзурынмә; -тагъддзуринаеттә рәвдз аәмә раст дзурынмә</p>
5	1	<p>Сәрды мысинаеттә</p>	<p>Рефлекси. Контролон урок.</p>	<p>Сәрды тыххәй цы аәрмәг рацыдисты, уымәй цы бадардтой сә зәрдил. Хи хъуыдтытә радзурын. Цыбыр радзырдтә аразын. Әмдзәвгә зәрдывәрдәй дзурын. Цы автортимә базонгә сты, уыданәй кәй бахъуыды кодтой.</p>

		кәнүн, барын кәнүн зонын, барын.			
--	--	-------------------------------------	--	--	--

Тагъддær уайут уе скъоламæ (2сах)

1	1	Хетæгкаты Къ. «Лæгау». Л.Даскалова. «Алæмæты диссæгтæ» 1-аг хай	Удгоймагон универсалон архайд (личностные): Адæймаджы раконд хъуыддаг адæймагæй хицæн кәнүн зонын, алыхуызон ситуациты	Ног темæ ахуыр кәнүны урок	Ног темæ. Уацмысты жанртæ зонын. Ёмдзæвгæйы мидис жембарын. Поэты фæдзæхст. Зæрдывæрдæй йæ сахуыр кәнүн. Радзырды темæ, сæйраг хъуыды. Сæйраг геройы миниуджытæ, йæ архæйтæтæ.	
---	---	---	---	-------------------------------------	---	--

2	1	<p>Л.Даскалова. «Аләмәтү диссәгтә» 2-3-аг хай</p> <p>йын аргъ кәнын зонын.</p> <p>Адәймаджы раконд хъуыддәгтәй хорз кәнә әвзәр раҳонән кәңбын ис, уй әмбарын(афтә хи хъуыддәгтән дәр).</p> <p>Хи хорз, кәнә әвзәр миниуджытыл сәттын әмәе сә әмбарын.</p> <p>Дә райгуырән бәстәимә, Уәрәсемә дә цы бәтты, уыцы миниуджытә зонын әмәе сә дзурын.</p> <p>Дәхи хуызән чи нәу, ахәм адәмимә дзурын зонын, әндәр адәмы хәттыты</p> <p>минаеварттән аргъ кәнын.</p> <p>Иумәйаг хи дарыны әгъдәуттәй пайда кәнын зонын, конфликттәй хи</p>	<p>Ног аәрмәг фидар кәнын</p>	<p>Әмбаргә әмә аив каст. Текстәй хъәугә скъуыддзаг әвзарын. Алы хъуыдыйады мидис дәр интонацийы фәрцы раст әмбарын. Къәйттәй күист. Диалогы архайын.</p>	

		<p>хъахъхъянын.</p> <p>Алыхуызон ситуациты хи дарыны агъдауттæ аевзарын зонын.</p> <p>Хи аевзær миниуджытæ зонын әмәе сын дзуапп дæттын(хи афхæрын зонын, искæйы афхæрд әмбарын дæхи раконд аевзær хъуыддаджы тыххæй)</p>			
--	--	--	--	--	--

Уарзын дæ, сывгъярин фæzzæг!

1	1	<p>Чеджемты Г. «Буркуыратджын Н.Сладков. «Фæzzæг къæсæрыл». Әмбисæндтæ. Тагъдзуринағ.</p>	<p>Ног темæ ахуыр кæныны урок</p>	<p>Уацмысты жанртæ. Темæ, сайраг хъуыды. Диалогы архайын. Архайджыты миниуджытæ. Әрдзы ивддзинæйтæ фæzzыгон. Адæмон әмәе литературон аргъауы хицæндзинад. Тагъдзуринағ бахъуыды</p>	
---	---	---	---	---	--

					кәнүн. әмбисәндтыл бакусын.	
2	1	Быгъуылты Ч. «Мыст аәмә сырддонцьиуы аргъау».		Ног аәрмәг	Жанр. Сәйраг хъуыды. Архайджыты митән аргъ кәнүн. Диалогы архайын. Цы зонд амоны аргъау? Фәрстытән дзуапп дәттын. Пълан аразын.	
3	1	Ситохаты С. «Сырддонцьиу»		Ног аәрмәг	Жанр. Афәдзы афон. Адәймаг аәмә цәрәгойты'хсән ахаст. Уацмыс хәйттыл дих кәнүн. Диалог аразын. Адәймаджы цавәр миниуджытыл дзырд цәуы радзырды? Аив кәсын, орфоэпийы нормәтә хынцгәйә. Аргъауы сырддонцьиуимә йә абарын.	

4	2	Асаты А. «Буләмәргъы фәззыгон зарәг».		Ног аәрмәг	Жанр. Афәдзы афон. Уацмыс хәйттыл дих кәнын. Сәргәндтә сын аәрхъуыды кәнын. Зәрдаеы әңкъарәтә равдисын. Аив кәсын, орфоэпийы нормәтә хынцгәйә.	
5	1	Чеджемты Г. «Әрәгвәззәг»		Ног аәрмәг	Жанр. Афәдзы афон. Текстимә күист. Фәззәджы тарст. Зымәгон нывтә. Нывимә күист. Аив кәсын. Радзырд аәрхъуыды кәнын. Фәззәджы мәйтә.	
6	1	Уарзын дә, сyzгъәрин фәззәг! Тест№1		Рефлекси	Хи зонындзинәтә сбәрәг кәнын. Фәззәджы тыххәй цы аәрмәг рацыдысты, уымәй цы бадардтой сә зәрдым. Хи цәстәнгас равдисын. Цыбыр радзырдтә аразын. Әмдәвгә зәрдывәрдәй дзурын. Цы автортимә базонгә сты, уыдонәй кәй бахъуыды кодтой. Хи архайдән аргъ скәнын.	

Хорзәй хорз зәгъын хъяуы, әвзәрәй та- әвзәр.

1	1	Дзесты К. «Әххүсгәнджытә»	Ног темә ахуыр кәныны урок	Уацмысы жанр. Темә, сәйраг хъуыды. Чи уыд әңәг әххүсгәнәг? Диалогы архайын. Аив кәсын орфоэпин норматәм гәсгә. Адәймаджы хорз әмә әвзәр миниуджытән аргъ кәнын Фәрстытән дзуапп дәттын. Ног дзырдтә бахъуыды кәнын.	
2	1	Тъехты А. «Хивәнд ләппү»	Ног әрмәг	Темә, сәйраг хъуыды. Әмбаргә каст. Уацмыс хәйттыл дих кәнын. Пълан аразын. Адәймаджы хуыздәр миниуджытән аргъ кәнын. Рәдышыл сәттын әмә йә раст кәнын. Радзырдән әндәр сәргонд дәттын. Нывтыл бакусын. «Сдзурын сә кәнын». Фәрстытән дзуапп дәттын.	

3	2	<p>М. Зощенко. «Сайын наэ хъæуы». Æмбисәндтæ.</p>	<p>Ног аermæg</p>	<p>Уацмысы жанр. Темæ, сæйраг хъуыды. Адæймаджы хорз æмæ æвзæр миниуджытæ. Бинонтæ: мад, фыд хо æмæ æфсымæры 'хæн ахастытæ. Рæстдзинад æмæ сайын. Уацмысы сæйраг персонаж. Рæдыд æмæ йæ раст кæнын. Уацмысы цаутæ фæд- фæдyl равæрын, сæйрагдæры дзы рахицæн кæнын. Тексты хъуыдыйæдтæй пълан аразын. Хи ныхæстæй дзурын.</p>	
4	1	<p>Плиты И. «Тæргайгæнæг». Уыци-уыци.</p>	<p>Ног аermæg</p>	<p>Уацмыс аив кæсын. Жанр, темæ. Адæймаджы æвзæр миниуджытæ. Бинонтæ: мад æмæ æфсымæрты 'хæн ахастытæ. Æмбисонды мидис æмбарын Уыци- уыци бахъуыды кæнын. Хъуыдыйæдтæ хъæугæ дзырдтæй æххæст кæнын.</p>	

5	1	В. Осеева. «Хәларзәрдә чыз»г		Ног армæг	Литературон аргъауы хицәндзинад. Ирони. Уацмыс кæсын амæ хи ныхæстæй дзурын. Хи цæстæнгас æвдисын. Хәлардзинадæн уәйгæнæн нæй, æууæнкæн та- хæрæн. Уацмысæн æндæр кæрон архъуыды кæнын.	
6	1	В. Осеева. «Хәларзәрдә чызг». Ирони.		Рефлекси.	Хи зонындзинæдтæ сбæрæг кæнын. Цы бахъуыды кодтон рацыд æрмæгæй. Мæ зæрдæмæ арфдаær цы бахызт. Із афтæ бакодтаин? Цæмæн равзæрста автор йæ уацмысæн дæлгоммæ ныхас(ирони)? Цы цæстæнгас мæм сæвзæрд уацмысы сæйраг персонажмæ?	
7	1	Хъантемыраты К. «Аслæнбег».		Ног армæг	Уацмыс аив кæсын. Жанр, темæ. Адæймаджы æвзæр миниуджытæ. Бинонтæ: мад, фыд амæ сæ лæппуйы 'хæн ахаstдзинæдтæ. Диалогон ныхасы архайын. Ёмбисæндты хъуыды равзырын. Пъланмæ гæсгæ радзырд хи ныхæстæй дзурын.	

8	1	Джиоты К. «Æнærхъуыды чызг». Тагъдзуринағ. Ирхæфсæн. Чеджемты Г. «Сæныччы фыщаг балц хъæдмæ».	Ног æрмæг	Уацмысты жанртæ. Сæйраг хъуыды, темæ. Æнærхъуыдыздзинад, хинæй цæуын. Сыгъдæгзæрдæ амæ æнæхин уæвын. Ирхæфсæн амæ тагъдзуринағ. Хатдзæгтæ скæнын. Диалогон ныхас. Къæйттæй куист.	
9	1	Хорзæй хорз зæгъын хъæуы, аевзæрај та- аевзæр. Тест№2 кæнæ нывмæ гæсгæ сочинени	Контролон урок	Рацыд уацмыстыл афæлгæст. Авторты зонын. Адæймаджы æвæрцæг амæ æппæрцæг миниуджытæ. Бинонты 'хæн хуыздæр ахастдзинаётæ цы уацмысты ис , уыдон хицæн кæнын. Æвзæр миниуджытæ амæ сæ аххосæгтæ. Тагъдзуринаётæ, æмбисæндтæ амæ ирхæфсæнтæй цы бахъуыды кодтой. Ахуыргæнæг амæ скъоладзауты иумæйаг хатдзæг. Сабиты хи хъуыдтытæ. Диалогон ныхас. Зæрдывæрдæй чи цавæр æмдзæвгæ бахъуыды кодта. Къордтæй амæ къæйттæй куист	

Скодта Митын Лæг йæ урс кæрц

1	1	Хъайтыхъты Г. «Зымæг». Уыци- уыци. Ситохаты С. «Тудзи амæ сырддонцьиу».....	Ног темæ ахуыр кæныны урок	Лирикон аэмдзæвгæ. Автор. Зымæгон æрдзы ивддзинæдтæ. Абарст(мит амæ ссад). Сабиты æнкъарæнтæ. Зæрдывæрдæй йæ ахуыр кæнын. Уыци- уыци. Радзырд. Зымæгон хъызт. Сырддонцьиуы æргъæвст. Тудзийы диссаджы ми. Абарст(адæймаг амæ цæрæгойтæ). Радзырд хæйттыл дих кæнын. Сæргæндтæ сын хъуыды кæнын. Къордтæй куыст.	
---	---	---	-------------------------------------	--	--

2	2	Н. Павлова. «Зымæгон аргъау». Чеджемты Георы тæлмац.		Ног аermæg	Литературон аргъау. Йæ хицæндзинад. Хæларзæрдæ ѡмæ аууæнк. Чындыдзинад, хиндзинад. Рæдыд афойнадыл раст кæнын. Нывтæм гæсгæ күист. Дзырдуатон күист. Сценкæ саразын	
3	1	Цæрукъаты В. «Заз». Палиндром.		Ног аermæg	Лирикон уацмыс. Дзырдуатон күист. Нывмæ гæсгæ радзырд кæнæ аргъау архъуыды кæнын.	
4	1	Скодта Митын Лæг йæ урс кæрç		Рефлекси	Хи зонындзинæтæ сбæрæг кæнын. Цы бахъуыды кодтон рацыд аermæгæй. Мæ зæрдyl тынгдæр цы бадардton. Радзырд ѡмæ амдзæвгæ кæрæдзийæ цæмæй хицæн кæнынц. Чиныджы кæрон цы нывтæ ис, уыдонæй темæмæ хæстæгдæр чи у, уымæ гæсгæ чысыл радзырд саразын.	

5	1	Къадзаты С. «Цай, ныр та ды дэр фәлвар- Ам хъаугә дзырдтә ссар!». Будайты М. «Зэронд Ног азы ахсәв».		Ног аermæg	Нывмаэ гәсгә күист. Уацмысы жанр, йә мидис. Радзырды сәйраг архайәг Тетейы миниуджытә. Сабиты цин. Тетейы нанайән характеристикә раттын. Лексикаэйл күист. «Хәдзаронты» нысаниуәг.	
6	1	Къадзаты С. «Зымәгон райсом». Уыци-уыцитә. Зымәджы мәйты нәмттә.		Ног аermæg	Нывты бәсты хъаугә дзырдтә әвәрын. Фәрстытән дзуапп дәттын. Уыци-уыцитә базонын. Стъәлфыты бәсты хъаугә дзырд әвәрын. Зымәджы мәйтә бахъуыды кәнын.	
7	1	Скодта Митын Ләг йә урс кәрц Тест №3		Контролон урок. Зымәджы темәйә рацыд аermæg фәлхат кәнын	Уацмысты жанртә иртасын. Ног лексикаэ. Рацыд темәйә зонындзинәдтә бәрәг кәнын. Ног азы бәрәгбоны равзәрд. Уацмысты сәргәндтә, авторты нәмттә. Аив, әвзаргә,әмә әмбаргә каст. Нывты мидис. Нывтәм гәсгә радзырдтә, аргъәуттә хъуыды кәнын. Дзырдтә хъаугә дамгъәтәй, хъуыдыйәдтә хъаугә	

				дзырдтәй аеххәст кәнын. Зәронд Ног Азы бәрәгбоны равзәрд. Ирон хәринәгтә уыцы бәрәгбонмә.	
--	--	--	--	--	--

Аңаэзивәг күү – хүүздәр бынат дә бар!

1	1	Әмбалты Ц. «Скъоламә». К. Ушинский «Дыууә гутоны».		Ног темә ахуыр кәныны урок	Темәйы мидис. Уацмысты жанртә, сә сәйраг хъуыды. Цәмә разәнгард кәнынц сабиты? Әмдзәвгәйи афәдзы афон. Дзырд сионимәй ивын. Зәрдывәрдәй ахуыр кәнын. Аргъаумә әмбисонд әрхәссын. Уацмысы сәйраг хъуыды әвдисәг бынат агурын. Дзырдуат.	
---	---	---	--	-------------------------------------	--	--

2	1	Баситы М. «Хъæбулы зæрдæ». Тагъддзуринаң. Джиоты К. «Хæдзармæ куыст». Мæстæймарæн.		Ног æрмæг	Уацмысты жанртæ, сæ сæйраг хъуыды. Дыгууæ чызджы абарын, æмбисæндтæ сæм æрхæссын. Радзырдæн хорз кæрон æрхъуыды кæнын. Фæндомнæ гæсгæ æмдзæвгæйы хай зæрдывæрдæй ахуыр кæнын. Радзырдæн хорз кæрон æрхъуыды кæнын.	
3	1	Е. Пермяк. «Филя». Мæстæймарæн. Баситы М. «Мæ бандон». Уыци-уыцитæ.		Ног æрмæг	Уацмысы сæйраг хъуыды. Адæймаджы æвзæр миниуджытæ-хивæнд, хиппæлой æмæ рæузонд. Радзырд пъланмæ гæсгæ хи ныхæстæй дзурын. Ног дзырдтæ. Беседæ: «Хи куыд дарын хъæуы». Филя æмæ æмдзæвгæйы лæппуйы миниуджытæ абарын. Уыци-уыцитыл куыст..	
4	1	Тъехты А. «Æгънæг»		Ног æрмæг	Уацмысы сæйраг хъуыды. Адæймаджы хорз миниуджытæ: коммæ кæсын, хистæры ныхасæн аргъ кæнын. Раст хъомылад: сывæллоннæн йæхи куыстыл æфтауын, амонын ын. Къæйттæй куыст-диалогы архайын. Аив кæсын æмæ хи	

				ныхæстæй дзурын.	
5	1	Ю. Ермолаев. «Дыгууæ адджын гүүлү». Ирхæфсæн. Гæдиаты С. «Кæсаг, хæфсæмæ цьиусур».	Ног æрмæг	Уацмысты сæйраг хъуыды. Жанртæ. Адаимаджы æвзæр миниуджытæ: æгоммæгæс, хивæнд хистæры ныхасæн аргъ næ кæнын. Мады хъомыладон мадзæлттæ. Фарст: Мад раст бакодта? Хи хъуыдтытæ зæгъын. Рольтæм гæсгæ каст. Аив, раст æмæ æмбаргæ каст. Басняйы сæйраг хъуыды. Ирхæфсæн кæнæ басня зæрдывæрдæй бахъуыды кæнын.	

6	1	<p>Гәzzаты И. «Йә зивәджы- йә мәләт». Әмбисәндтә.</p>		Ног әрмәг	<p>Уацмысы сәйраг хъуыды. Жанр. Адаёймаджы аевзәр миниуджытә: зивәггәнаг, әгоммәгәс, хивәнд хистәры ныхасән аргъ нае кәнын. Фарст: Кәй аххосәй сси Мыстачье ахәм? Фыщаг хайы фәстә фарст: Дардәр Мыстачы цы хъуамә фәуа? Цәггай –абзацгай каст. Хъәләсү уагәй мад әмә фыды ныхәстә хицән кәнын. Дыккаг хай: Сабыр хъәләсү уагәй кәсын, әртә хайыл аей адих кәнын, алышайән дәр сәргонд раттын. әмсисәндтә аргъауы кәцы бынат аевдисынц, уыдан ссарын. Аргъауән хорз кәрон аерхъуыды кәнын.</p>	
7	1	<p>К. Ушинский. «Хъазтә» Ирхәфсән.</p>		Ног әрмәг. Рефлекси	<p>Уацмысы жанр. Рольтәм гәсгә каст. Уацмысы сәйраг хъуыды аевдисәг дзырдтә агурын. Ныв цы хаймә ахәссән ис, уыцы бынат ссарын әмә йә бакәсын. Текст цы хъәләсү уагәй кәсгә у, уый сбәрәг кәнын. Тексты агурын, фәрстытән дзуапп цы бынат</p>	

					ратдзэн, уый. Хи ныхастай йæ радзурын. Хи зонындзинæтæ сбæræг кæнын. Цы бахъуыды кодтон рацыд æрмæгæй. Мæ зæрдyl тынгдæр цы бадардton. Радзырд æмæ æмдзæвgæ кæрæдzийæ цæмæй хицæн кæнынц. Цы у басня тa? Чинyджы кæрон цы нывтæ ис, уyдонæй темæмæ хæстæгdæр чи у, уyмæ гæсgæ чысыл радзырд саразын	
8	1	Узбекаг аргъау: «Цыргъзонд æфсымаertæ».....	Фæсурокты кæсын		Уацмысы жанр. Ног дзырдæ. Фæрстытæн дзуапп дæттын. Цавæр у уацмысы сæйраг хъуыды. Цы пайта у цыргъзондзинад?	

9	<p>1</p> <p>Жнæзивæг куы уай – хуыздær бынат дæ бар!</p> <p>Сочинени</p>		<p>Контролон урок.</p> <p>Уацмысты жанртæ кæрæдзийæ иртасын. Ног лексикæ. Рацыд темæйæ зонындзинæдтæ бæраæ кæнын. Уацмысты сæргæндтæ, авторты нæмттæ. Аив, æвзаргæ,æмæ æмбаргæ каст. Нывты мидис. Нывтæм гæсгæ радзырдтæ, аргъæуттæ дзурын. Дзырдтæ хъæугæ дамгъæтæй, хъуыдыйæдтæ хъæугæ дзырдтæй æххæст кæнын. Зæрдывæрд уацмыстæ дзурын.</p>	
<p>Мæргътæ æмæ цæрæгойты дунейы</p>				

1	1	Асаты А. «Сырдты бәрәгбон». Ирхәфсән.		Ног темә ахуыр кәныны урок	Темәйы хицәндзинад. Нывы жәмә жәмдәвгәй аңаңуырај цы ис?. Жәмдәвгәй архайджытә жәцәгәйдәр кағын зоның? Аргъаутты иууылдаң сә кәрәдзимә хәлар цәстәй кәсың? Сырдтәй алқаңыйы миниуәг дәр радзурын. Зәрдывәрдәй йә сахуыр кәнын. Ирхәфсән бахъуыды кәнын.	
2	1	Дзесты К. «Хъәбатыр тәрхъус». Уыци-уыци.		Ног әрмәг	Литературон аргъау. Автор. Цавәр уацмысәй ма зындгонд у автор? Аргъауы сәйраг хъуыды. Хъуыдымә гәсгә сәргонд аевзарын. Фыссәджы ахаст йә персонажмә. Уыци-уыци бахъуыды кәнын.	
3	1	Астемыраты И. «Гидус». Ирхәфсән.		Ног әрмәг	Радзырды мидис. Йә сәйраг хъуыды. Цы хъуамә фәуыдаиккй гәдыйы ләппынта? Диссагәй та цы ис радзырды? Радзырдаң жәндәр кәрон әрхъуыды кәнын. Ирхәфсән зәрдывәрдәй сахуыр кәнын.	

4	1	Хъайтмазты А. «Сидзэр». Виталий Бианки. «Зараг цъиу».	Ног армæг	Лирикон аэмдзæвгæ. Йæ мидис. Сабиты æнкъараптæ æргом кæнын. Æмдзæвгæ зæрдывæрдæй сахуыр кæнын. Радзырд аив кæсын. Йæмидис ын аэмбарын кæнын. Цæрæгойты миниуджытæ зонын.	
5	1	Скодта Митын Лæг йæ урс кæрц. Æнæзивæг куы уай – хуыздæр бынат дæ бар. Мæргътæ аэмæ цæрæгойты дунейы Тест №5	Рефлекси	Рацыд темæтæй хи зонындзинæтæ бæрæг кæнын. Цы бахъуыды кодтон рацыд аermægæй. Мæ зæрдæмæ арфдаær кæцы темæ бахызт. Æз афтæ кæцы ран бакодтайн? Цы мын амоны автор йæ уацмысты персонажты архæйттытæй. Цы цæстæнгас мæм сæвзæрд уацмысты сæйраг архайджытæм? Цыбыр радзырд аерхъуыды кæнын. Тагъдзуринаæтæ, уыци- уыцитæ, ирхæффæнтæ. Нывтæм гæсгæ куыст.	

6	1	Хъайтыхъты А. «Додæ ёмæ хъазтæ». «Цæуыл куыдта Сослан». Ирхæфсæн		Ног æрмæг	Нывтæм гæсгæ куыст. Радзырдты сæйраг хъуыды. Додæ ёмæ Сосланмæ цы ис иумæйагæй? Хъаз хиппæлой ёмæ куыдз тæргайгæнаг. Ирхæфсæн рæвдз кæсын. Радзырд аив кæсын.	
7	1	Хъантемыраты К. «Асайдта нанайы». Палиндром.		Ног æрмæг	Радзырдты сæйраг хъуыды. Нывмæ гæсгæ куыст. Хазбийы сайæгой схонæн ис? Уæдæ цавæр зæрдæйы хицау у? Радзырд аив кæсын ёмæ хи ныхæстæй дзурын.	
8	1	Хаджеты Т. «Рувас, уасæг ёмæ лæг»		Ног æрмæг	Æмдзæвгæ кæсын. Дзырдуат. Цы зонд амоны уацмыс?	

9	1	Аргъау. «Рувас әмәз зыгъарәг»		Ног әрмәг	Аргъауы сәйраг хъуыды. Литературон әмәз адәмон аргъауы хицәндзинад. Аив кәсын, хи ныхастәй дзурын. Хәларыл хинәй цәуын. Хи хъуыдтыә зәгъын. Цәрәгойты миниуджытә.	
---	---	-------------------------------	--	-----------	--	--

Әгас цәуай, уалдзәг!

1	2	Нигер. «Сабиты зарәг». Әмбисәндтә. К. Ушинский. «Мыдыбындзытә».		Ног темә ахуыр кәныны урок	Әмдзәвгә кәсын. Дзырдуат. Әмбисәндтә ахуыр кәнын. Аргъау рольтәм гәсгә кәсын. Афәдзы афонтә. Мыдыбындзыты миниуджытә. Уацмыс хәйттыл дих кәнын.	
---	---	---	--	----------------------------	--	--

2	1	Хетәгкаты Къ. «Зәрватыкк». Тагъддзуринағ. Уыци-уыцитæ.		Ног аermæg	Лирикон аемдзæвгæ. Уалдзыгон мæргътæ. Зәрватыччы миниуджытæ. Тагъддзуринағ амæ аемдзæвгæ зәрдывæрдæй ахуыр кæнын. Уыци-уыцитæ базонын.	
3	1	Уырымты П. «Мыст амæ нартхоры нæмыг». Уыци-уыци		Ног аermæg	Литературон аргъау. Авторы зонын. Аргъауы сæйраг хъуыды. Нартхоры гагайы тас. Йæ ирвæзынгæнæг. Іердзы ивддзинæдтæ уалдзыгон. Уыци-уыци ахуыр кæнын.	
4	1	Дж. Родари. «Хур амæ мигъ» Æмбисонд. Уалдзæджы мæйты нæмттæ.		Ног аermæg	Литературон аргъау. Автор. Аргъауы сæйраг хъуыды. Цавæр адæймæгты миниуджытæ аевдисы автор хур амæ мигъы хузы? Уалдзæджы мæйты нæмттæ бахъуыды кæныныл куыст. Æмбисонд бахъуыды кæнын.	

Кәм райгуыртән, мәхі кәм базыдтон

1	1	Хозиты П. «Райгуырән бәстәе».	Ног темә ахуыр кәныны урок	Радзырд. Йә сәйраг хъуыды. Нывмае гәсгә күист. Цы у ирон ләгән Фыдыбәстә? Райгуырән бәстәе аәмә ныйярәг мад. Уарzon хъәбул аәмә хъәбулы уарзондзинад. Фыдаелты әгъдәуттә аәмә мадәлон әевзаг. 2	
2	2	Джыккайты Ш. «Бәрзонд аәфцәгыл» Әмбисонд.	Ног аәрмәг	Уацмысы жанр. Автор. Радзырды сәйраг хъуыды. Дыууә суадоны аәмә дыууә гагайы-иу хох иу зәххы сой(цы нысан кәнынц, уый бамбарын кәнын). Цәегат аәмә Хүссар. Хәлардзинад аәмә аәфсымаәрдзинад. Цәргәс-зәххы фарн, хәхты уд. Фысгә кәнә дзургә сочинени. Дзырдуатон күист. Әмбисонд бамбарын кәнын	

					жемәй йә бахъуыды кәнын.	
3	1	Ходы К. «Цин». Палиндром.		Ног армæг	Лирикон жемдзæвгæ. Автор. Нывма гæсгæ күист. Женæзонгæ дзырдтæ сбæрæг кәнын. Раст кæсын. Хъæлдзæг хъæллæсы уагæй кæсын. Аив кæсыны конкурс саразын(жюрийы скъоладзаутæ сæхæдæг). Палиндром бахъуыды кәнын.	
4	1	Джыккайты Ш. «Уызыны хæдзар». Жембисонд .		Ног армæг	Автор. Уацмысы жанр. Аргъяуы сæйраг хъуыды. Уызыны цард кæйдæр хæдзары. Фысымты цæстæнгас уызынмæ. Цы наэ фаг кæны уызынæн? Цы у хи хæдзар? Дойны жемæ аеххормаг цæуылнæ тых кæнынц уызыныл? Хи хæдзар жемæ хи бæстæмæ уарzonдzинад. Жембисонды хъуыды зæрдyl бадарын.	

5	1	Хъайтыхъты А. «Баба, уәлахиз мәхъәуы».	Ног аәрмәг	Автор. Уацмысы жанр. Радзырды сәйраг хъуыды. Фыдыбәсты Стыр хәсты тыххәй хұыматәг зонандзинәдтә радтын. Цы хоны гыщыл ләппу уәлахиз? Текст раст, аив кәсын. Цәғгәй (абзацгай) каст. Фыщаг дыууә абзацы дзырдтә дывәргонд әмхъәләсөн дамгъәтимә ссарын. Дзырдуатон күист.	
6	1	Джыккайты Ш. «Мәсгүйты хабар».	Ног аәрмәг	Радзырды автор, йә сәйраг хъуыды. Дзырдуатон күист. Текст раст, әмбаргә каст бакәенін. Ныв цы бынатмә ахәссән ис, уый ссарын әмә бакәсын. Фәрстытән дзуәппитә дәттын.	
7	1	Кәм райгуырдтән, мәхи кәм базыдтон.	Контролон урок	Чиныджы 145-әм фарсыл цы фәрстытә ис, уидонән дзуәппитә раттын. Сывәлләтты фәндөнмә гәсгә әмдзәвгәтә зәрдывәрдәй дзурын.	

Азы кәрөнмә скъоладзаутә хъуамә базоной:

- әмбаргә, аив әмә раст кәсын;
- хъәләсү уаг раст аразын;
- чысыл текст хинымәр кәсын;
- цы уацмыс бакастысты, уый мидисәй фәрстытән раст дзуәппитә дәттын;
- сәх хъуыдымә гәсгә кәрәдзимә хәстәг дзырдтә иртасын;
- радзырд, аргъау,әмдзәвгә кәрәдзийә иртасын;
- зындгонд фысджыты наемтә зонын, сәх уацмыстә сын ранымайын.

Литературә:

1. Дзапарты З.Кәсыны чиныг 2 къласән. Дзәудж. 2011-10
2. Моурауты М. Дидактикон әрмәг ныхасы рәэтыл кусынаен. Дзәудж. 2011
3. Моурауты М. әмбисәндтә әмә уыци-уыцитә. Дзәудж. 2011

4. Моурауты М Дидактикон хъæзтытæ әмæ улæфты минуттæ. Дзæудж. 2011-10-12
5. Уалыты Т.,Джусойты К., Дзытиаты Э. Сывæллæттæ литературæйæ хæслæвæрдтæ 2 къл. Ирон әвзаг әмæ кæсыны уроктæм. Дзæудж. 2005
6. Уалыты Т. Цалдæр ныстуаны ахуыргæнæгæн. Дзæудж. 2005
7. Бзарты Р. Нæ Райгуырæн бæстæйы истории. Алан әмæ Уæрæсе рагзаманты.
8. Ирон. әвзаг әмæ литературæйы программæтæ 1-11 къл. Дзæудж. 2005
9. Пагæты З. 1-4 къл. Ахуыргæниæтæ кæсын- фыссын куыд зонынц, уымæн бæрæггæнæнтæ әвæрыны бæрцбараæнтæ. Дзæудж. «Иристон» 2003
10. Әлдаттаты В. Нæ алыварсы дуне нывты хуызы. Дзæудж. «Иристон» 2003
11. НикандровН.Д.,РыжаковМ.В. Примерные программы начального общего образования. Ч.1 Просв.2009.
12. Демидова М.Ю. и другие. Оценка достижения планируемых результатов в начальной школе. Ч.1 Просв.2010.